

Кізіль Марина Анатоліївна,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін Дніпропет-
ровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

СОЦІОФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ЛЕКСИКИ

Наприкінці ХХ – початку ХХІ століть сфера комп'ютерних технологій стає одним із головних джерел поповнення англійської мови інноваційними одиницями. У цій сфері постійно відбуваються зміни: вдосконалюються та створюються нові комп'ютери, комп'ютерне та комунікаційне обладнання, з'являється нове програмне забезпечення, його модифікації і т.і. У зв'язку з цим з'являється велика кількість нових понять, які потребують мовного позначення. Англійськомовні інноваційні одиниці комп'ютерної техносфери є об'єктом зацікавлення багатьох вітчизняних [1; 3] і зарубіжних лінгвістів [2; 6].

Про постійний розвиток сфери комп'ютерних технологій свідчить не тільки застарівання самого слова *computer*, але й поява безлічі нових слів на позначення, так званих, «новітніх комп'ютерів», зокрема: *tablet computer* електронний планшет із сенсорним екраном; *phalbet* (від «*phone*» телефон та «*tablet*» планшет) смартфон із сенсорним екраном, розмір якого знаходиться між розміром типового смартфона та планшетного комп'ютера; *communicator* кишеньковий персональний комп'ютер, доповнений функціональністю мобільного телефону; *UMPC* (від «*ultra-mobile personal computer*») мініатюрний комп'ютер, розмір якого є дещо середнім між планшетним і кишеньковим ПК та який виконує майже всі ті операції, що і звичайний комп'ютер; *smartphone* (досл. розумний телефон) мобільний телефон, доповнений функціональністю персонального комп'ютера; *rocket communicator* прилад, який являє собою поєднання властивостей «телекомунікатора» з мініатюрним комп'ютером.

Відзначаємо, що назви комп'ютерного та комунікаційного обладнання, відбиті в інноваційних одиницях, можуть створюватися за аналогією з назвами компаній їх виробників, наприклад: *CrackBerry* комп'ютер, виготовлений компанією Блекбері; особа, яка користується тільки таким комп'ютером (In Washington and elsewhere, the devices are referred to as 'CrackBerries' because of their addictive quality. Philippe Reines, a 34-year-old Democrat who works on Capitol Hill (and who coined the term 'blirting', for BlackBerry flirting), said he went through severe withdrawal after finding that Martha's Vineyard lacked BlackBerry reception. The New York Times, May 30, 2004). Канадська компанія-виробник сучасної техніки *BlackBerry*, досить популярна як у самій країні, так і за її межами, отримала свою назву від назви першого комунікатора

BlackBerry, представленого в країні в 1997 році своєю компанією-прабатьком Research in Motion [7, с. 174]. Перші комунікатори виглядали як пейджери з великим екраном, а їх основною функцією було корпоративне спілкування. Сучасні смартфони Blackberry надають можливість працювати з електронною поштою, SMS, дозволяючи також переглядати інтернет-сторінки, а також працювати з іншими віддаленими сервісами [Носов 2006, с. 69].

Жвавий інтерес до комп'ютерної техніки, звичка до оновлення комп'ютерів, придбання вдосконалених моделей, що існує, зокрема, у значної кількості громадян США, спричинили появу в країні інтенсивного рекламування тих моделей комп'ютерів, розроблення яких ще до кінця не завершено. Про це, зокрема, свідчить виникнення та поширення лексичної інновації *marketecture* – нова модель комп'ютера, яку інтенсивно рекламують хоча вона ще не завершена (The Advanced Micro Devices and Intel debate, always a heated one (er, sorry), has come to the fore after the launch of AMD's Athlon XP last week. With it comes the marketecture hype that outright processor speed isn't everything, and good luck to them if it proves to be the case) [InfoWorld, Oct. 15, 2001].

Постійне оновлення комп'ютерної бази, її апаратного устаткування, програмного забезпечення, нових програм, розроблених, у тому числі, і для мобільних телефонів, підтверджує велика кількість інноваційних одиниць, що з'являються в англійській мові для їх позначення, наприклад: *ad blocker* – програма, розроблена для запобігання появі реклами, що з'являється на веб-сторінці (Mozilla launches Focus, a new ad-blocker for iOS [The Verge, December 8, 2015];

adware – спеціальна програма для реклами через Інтернет, особливо для «живих рекламних роликів» (The alien programs extend well beyond viruses and worms to new categories known as spyware and adware) [Austin American-Statesman, Sept. 4, 2003];

scalper-bot – програма, розроблена для купівлі та продажу квитків на концерт, шоу, розважальних програм і т.і. (Von Ahn wrote a program that generates four random letters and numbers, distorts them, and places them on a fuzzy background. Type in the four characters correctly and you're in. Von Ahn dubbed his invention the Completely Automated Public Turing Test to Tell Computers and Humans Apart – or Captcha – and when Yahoo began using it, the spambot problem was greatly reduced. Soon, Ticketmaster was using Captchas to keep scalper-bots at bay, and AOL and Microsoft adopted them to protect their email systems) [Wired, July 1, 2007].

В англійській мові з'являється велика кількість інноваційних засобів номінації фахівців комп'ютерної галузі. Такі одиниці є неофіційними засобами їх позначення, наприклад: *brogrammer*, *computer nerd*, *cyberguru*, *cybernerd*, *geek*, *supernerd*, *technogeek*, *technoguru*, *technopundit*, *technonerd*, *technosavant*, *ubernerd*. Новітні одиниці виступають також офіційними засобами позначення комп'ютерних професій в англійській мові, наприклад:

knowledge engineer – людина, яка збирає інформацію та інкорпорує її в

комп'ютерні програми, зокрема, такі, як експертні системи та системи оброблення природної мови (But now dozens of technology start-ups are commercializing linguistics research, and competing to hire the relatively small pool of specialists on the topic, which isn't even taught at many U.S. universities. Suddenly, linguists have their pick of jobs as lexicographers, 'knowledge engineers' and 'vocabulary-resource managers [The Wall Street Journal, May 30, 2000];

information tamer – спеціаліст з розроблення та написання технічної документації (In the United States, there are now highly paid professionals charged with translating obscure technical language, although we are not greatly filled with hope about the chances of their success as even their job description charts dangerously murky linguistic waters. They are called 'information tamers', or 'information designers', and they are the new wave of corporate language mangler wranglers. The necessity for their very existence proves that the war is far from over [The Southland Times, March 16, 2002].

Якщо в 90-х рр. XX століття позначення розбіжностей в соціально-економічному статусі людей, які володіли сучасною технікою, та таких, що її не мали, відбувалося за допомогою одиниць cyber-inequality кібернерівність, computer gap комп'ютерний розрив, то нині подібний статус визначається інноваційним словополученням digital divide, наприклад: This is the digital divide, now more than a decade old, a rarely discussed schism in which the unconnected are second-class citizens. In some parts of this so-called Internet ghetto, the screech of a telephone modem dialing up to get online is not uncommon. And with dial-up, YouTube is impossible to use [The Washington Post, July 23, 2007]. На початку XX століття вказана одиниця отримує також значення «прірва між багатими, комп'ютеризованими і бідними країнам», наприклад: Many people worry that the 'digital divide' is unbridgeable. Rich countries grow richer from their high-tech industries, which allow them to invest in the next generation of high-tech products. Poor countries, excluded from such opportunities, fall even further behind [The Economist, Nov.10, 2001].

На сьогоднішній день вже не тільки в США, Великобританії, Японії, але й інших країнах світу говорять про глобальну комп'ютеризацію (global computerization), а також про існування таких понять, як кіберкультура (cyberculture) нова за формою і за змістом культура в суспільстві, яке практично в усіх сферах життя використовує комп'ютерні технології, кіберетика (cyberethics) нові морально-етичні норми, які виникають у зв'язку з комп'ютеризацією суспільства.

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє зробити висновок, що найбільш численними є інновації, які виникли та продовжують виникати в XXI столітті для номінації реалій та понять інтернет-сфери та, так званої, сфери (сектора) високотехнологічних комунікацій (high tech communication sector), яку вважають «органічним породженням і продовженням» сфери комп'ютерних технологій [7, с. 152].

Поняття «інтернет-сфера» є дуже ємним і багатограним, що включає не тільки «технічні», але й безліч інших понять і реалій, пов'язаних з іншими сферами. Постійні зміни, що відбуваються в означеній сфері, її розвиток викликає появу інноваційних засобів номінації. Саме екстралінгвальний фактор є визначальним у розвитку корпусу неолексики на позначення понять інтернет-сфери. Так, наприклад, сама мережа Інтернет, яка вже має традиційні назви (Internet, World Wide Web, Web, web, www), отримує в англійській мові інноваційне позначення: Evernet мережа, до якої можна завжди приєднатися. У 2005 році з'являється також інноваційна одиниця Intelnet (intellect+internet), тобто «Інтернет для інтелектуалів» (Intelnet is an intellectual response to the challenge of the expanding electronic universe, an attempt to connect on intellectual levels those cyberspaces that can be connected electronically and to bring the humanistic 'message' of the Internet in line with electronic media) [Technology Review, Oct. 12, 2005].

Інноваційного значення набуває й лексична одиниця computational grid, що походить від терміна grid computation, який виник у сфері обчислювальної техніки зі значенням «ґрид-обчислювання» (від англ. grid решітка, мережа) форма розподілення обчислювань, в якій «віртуальний комп'ютер» представлено у вигляді кластерів, пов'язаних між собою за допомогою мережі гетерогенних комп'ютерів, які працюють для оброблення великих масивів даних і вирішення інших завдань, що потребують високої продуктивності. На сьогоднішній день словосполучення computational grid отримало значення велика кількість комп'ютерів, об'єднаних інтернет-мережею, що використовуються для вирішення певних складних завдань (наприклад, у корпорації). Вказану інноваційну одиницю можна вважати «ретронімом» новим позначенням вже відомого об'єкта у зв'язку з появою його нових різновидів і необхідністю тим самим більш чіткого розмежування старого та нового поняття [8, с. 22]. Зазначимо, що інноваційні одиниці з'являються у зв'язку з появою нових пристроїв, що дозволяють приєднатися до всесвітньої мережі Інтернет (наприклад, residential gateway – домашній пристрій, що забезпечує швидкий доступ до мережі Інтернет і надає можливість встановити маршрут для отримання даних на комп'ютер, телевізор, стерео).

Англійськомовні інновації слугують також засобами номінації видів веб-порталів, веб-сайтів, веб-сторінок, веб-оголошень, їх характеристик і особливостей дизайну, наприклад:

voice portal – войс-портал, голосовий портал (Voice portals are in their infancy, but when they're at their best, they allow you to navigate sites by voice alone, using both voice-recognition and voice-synthesis techniques. At their worst, they're frustrating and can have comical foibles. For instance, one site interpreted a cough as a request for the weather in Beirut [ZDNet AnchorDesk, July 12, 2000];

skyscraper ad – оголошення, яке розміщено вертикально на сторінці веб-сайта (The site is also selling the popular, new skyscraper ad unit, which runs vertically down the right-hand of some interior pages) [Advertising Age, May 14, 2001].

Саме Інтернет у зв'язку з його глобальним поширенням та масовим використанням став основним фактором породження великої кількості інноваційних одиниць англійської мови, які стають багатофункціональними та використовуються в різних соціальних сферах англійськомовних суспільств.

Подібні одиниці виступають засобами позначення видів і моделей комп'ютерів, їх модифікацій, технічних характеристик, програмного забезпечення та нових програм, видів комп'ютерних помилок, спамів, вірусів, антивірусів, назв фахівців комп'ютерної галузі, понять і реалій інтернет-сфери. Визначення корелятивного зв'язку між науково-технічними факторами, що зумовлюють розвиток сфери комп'ютерних технологій, соціальними змінами, що відбуваються в англійськомовних суспільствах завдяки цьому розвитку, а також явищами та процесами поповнення словникового складу англійської мови сфери комп'ютерних технологій, дозволяє говорити про соціофункціональні характеристики її одиниць. Подібні характеристики визначаються нами також з огляду на контексти реального використання інноваційних одиниць комп'ютерної лексики.

---

1. Зацний Ю.А. Сучасні інформаційні технології й інновації англійської мови сфери економіки / Ю.А. Зацний // Вісник Запорізького державного університету. Серія: Філологічні науки. – Запоріжжя, 2001. – № 3. – С. 51–53.

2. Кармызова О.А. Компьютерная лексика: структура и развитие : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Ольга Андреевна Кармызова. – Воронеж, 2003. – 217 с.

3. Лазебна Н.В. Структурно-семантичні і функціональні особливості комп'ютерної термінологічної лексики з образним компонентом у сучасній англійській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Наталія Валеріївна Лазебна. Запоріжжя, 2013. 212 с.

4. Махачашвілі Р.К. Динаміка англомовної інноваційної логосфери комп'ютерного буття : дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04 / Русудан Кирилевна Махачашвілі. О., 2013. 400 с.

5. Носов Н.А. Технологии виртуальной реальности. Состояние и тенденции развития / Н.А. Носов. М. : Ин-т человека РАН, 2006. – 160 с.

6. Сытникова Т.А. Англоязычная компьютерная техническая терминосистема как объект лингвокогнитивного исследования : автор. дис. ... канд. филол. наук. спец. 10.02.04 / Татьяна Анатольевна Сытникова. Владивосток, 2011. 23 с.

7. Frauenfelder M. The Computer: An Illustrated History From its Origins to the Present Day / M. Frauenfelder. – Los Angeles : Carlton Books, 2013. 256 p.

8. Safire W. Return of the Repronyms / W. Safire // The New York Times Magazine. 1995. March 15. P.22-23.